

šumenje perut, ko je angel iz nebes padel“. Rad je potem takemu, kdor je govoril zoper prenapeto narodnost, smeje pravil: „Pazite, da tudi Vi ne pridete med zaveržene angele“.

Le eni reči se je določno ustavljal, namreč nemsčini v ljudski šoli pri keršanskem nauku. Zoper to zlo rabo je Slomšek terdo na pete stopal, in v njegovi vlogi do ministerstva dne 15. junija l. 1852. beremo, da se podučevanje v sveti veri, ne sme nikdar za podučevanje v jeziku obračati, ampak v keršanskem nauku naj se podučuje v tistem jeziku, kakor se v cerkvi božja beseda oznanuje; čisto nepotrebno je tedaj slovensko-nemške katekizme zopet natiskovati.

Toliko je tedaj Slomšek storil za ljudske šole; domače slovstvo je pa povzdigoval, ker je ali sam pisal, ali veliko-dušno druge pisatelje podpiral, ali jim dobro svetoval.

Da je on začel „Drobtinice“ spisovati, smo že povedali, tudi ko je bil škof, je nevtrudeno delal in pisal za nje. Bližeje ko je bil smerti, toliko bolj pridno je pisal; čutil je, da se mu smert bliža, in vendar je še imel svojemu ljudstvu, ktere ga je serčno ljubil, še toliko povedati.

Novo obširno delo, katero je škof dal svojemu ljudstvu, je bilo „Življenje svetnikov“. Sam je napravil načert za to delo; odbiral je življenjepisje, katero je bolj podučljivo kmetu in roko-delcu, in sam je spisal veliko životopisov.

Kdor koli je imel kakošno slovstveno delo, rad je poprosil njega dobrega sveta, ter ga dobil ljubeznjivo in previdno; še celó iz tujih škofij so mu večkrat bukve pošiljali, da jih pregleda in poterdí. Dosti je bilo, da je stalo njegovo ime spre-daj; gotovo so take bukve dobro prodajali.

S posebno radostjo pozdravil je pa društvo sv. Mohorja, katero se je osnovalo l. 1851. v Celovcu, da se izdajajo dobre knjige za ljudstvo. Več let je temu društvu dajal čisti donesek iz „Drobtinic“, in v posebno tolažbo mu je bilo, da je pri njegovem odhodu iz Koroškega višji pastir kerški to društvo v svojo pokroviteljstvo sprejel.

(Konec sledí.)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XLV.

U. Metelko piše tudi Hrovat, Brovaško (Kroat, Kroa-

tien), drugi pa, zlasti novejši knjižniki, rabijo zdaj *Horvat* — *Horvaško*, zdaj *Hervat* — *Hervško*, i sada *Hrvat* — *Hrvatsko*.

T. Stara slovenska oblika je *Hr'vatin*, množn. št. *Hr'vati-e*, gerška *Χρωάτοι, Χρωάτοι, Χωροβάτοι . . .*, latinska *Crawati, Chruuati, Chrowat, Crowate, Chrobatae, Cronacia, Croata, Harvati* i. t. d.; Truber ima *Crouati*, Krell *Hervatsko*, Dalmatin *Haruati*; Ogri jim pravijo *Horvátok*, Nemci *Kroat* — *Krobat*, *Kroaten* — *Krobaden*; Serbi jih zovejo *Hr'vati*, sami se kličejo *Hr'vati*, *Horvati* i. t. d.

U. Kako se razlaga in kaj pomeni ime njihovo?

T. Eni ga izpeljujejo a) iz hora ili gora sploh (*Horvát* je v čes. slov. *Waldland*), eni b) posebej od *Karpatov* ali *krapakov* — kakor tujci pravijo goram, katerim Slovani velijo *Gory*, *Tatry* ali *Horby* t. j. *Chrby*, in celo Šafařík misli, da je po tem (*Chribet, Chrebet* = *Bergrücken, Chrben - Chrbten* ali *Karpathen*) posneto ime narodovo: *Chrb* — *Chrwat*; c) drugi pišejo, da iz *hrvam*, *hrvati* *pugno, dimico, certo, kämpfen, ringen*, cf. stsl. *r'vati* se *pugnare*, nsl. *rvati* se *ri-xari*, *croat. hrvanja* *lucta*): „Bojeven narod in junašk, kakor je *hrvatski*, ni samo dandanašnji, pravi *Terstenjak* (Nov. 1862), temuč že od nekdaj ima očake, katerih imena pomenjajo: *boj* in *sek*; tako je tudi ime *Hrvat* od *hrvam*. V starohrvških listinah nahajamo imena: *Hrviša, Hrvaš* in *Hrvoje*; d) še drugi menijo, da so dobili ime po banu svojem *Hrovatu* ili *Horvatu* i. t. d. —

Pisal sem nekoliko o tem naslovu l. 1862 po *Kopitarju*. *Glag. Cloz. p. LXXI*: „*Liceat et de ipso vocabulo Croatarum adnotare aliquid. Constantino Porphyrogenito scribuntur Χρωάτοι, i. e. Hrovati. Ipsissimum hoc nomen habent etiam a proximis vicinis Carniolanis: Hrovát, pl. Hrovátje. Cui ad amussim respondet Hungarorum Horvát; nam cum e suae linguae ingenio non possint incipere vocem a binis consonis Hungari, primam vocis syllabam, ex Hro — mutarunt in Hor — sicut e brát (frater) fecere barát et sexcenta similia. Hunc hungarismum etiam Zagradienses adoptavere, qui Horvat dicunt et se ipsos nunc, et antea Dalmatas dixere. Illyrii contra H'rvat efferunt, per H verum, non X cyrillianum, et vocalem dimidiam inter H et r litteras. Sed omnes hae scriptiones satis evincunt, vocabulum Hrovat nil habere*

negotii cum hr'b't i. e. dorsum; imo neque cum montibus Carpathiis, nisi si forte montium ipsorum vocabulum adulteratum sit a Veteribus graecis et latinis, quibus Carpathium mare familiarius fuerit, quam Hrovatorum sive natio, sive montes^a.

U. Kako naj pišem toraj ime bližnjih naših sosedov, kadar pišem slovenski?

T. „V slovenskem se mi zdi po mnogih dobrih slovnica, po splošnji izreki in po priliki latinski in stari gerški edino pravo Hrovat, hrovaški“, sem djāl takrat, in tako tudi naj raji pišem. Vjema se v tej pisavi razun tega z obliko nemško, pa tudi družih omikanih narodov. Kdor se hoče ravnati po sedANJI hrovaški izreki, piše Hervat, hervatski, in kdor izpušča polglasnik ali — kakor pravijo — r rabi samoglasniško, pisari Hrvat, hrvatski.

XLVI.

U. „Serborum gens, quos etiam Chrovatos vocant, gens Chrovatorum; quos nonnulli Serbios vocant“ — se bere (Stritter II. 165. 400.), in to nam kaže navadno obliko Hrovat pa tudi Serb. Bilo je to poslednje imenovanje nekđaj občno, kakor si že razkazal, ali sedaj je posebno; kaj neki pomeni?

T. Razno je pisano v starih knjigah: Serbi (Plinius), Σέρβοι ali po družih Στοβροι (Ptolemaios), Σπόροι (Sorbi, Prokop), Cervetii, Zeriuiani, Seruiani, Surbi, Sarbi, Sorabi, Sebli, τὰ Σέρβια, Sereb' in Serb' (Nestor), Sr'bin, Srb i. t. d. In ravno tako različno je tudi razlaganje njegovega pomena.

U. Ktero je znano tebi; povej mi nekoliko povej!

T. Izmišljevali so si nekteri, da je to ime a) po vojvodu ali imenitnem možu (Sarbi); b) da je *srb* = voda, in Serbin kar Vinde; c) Sirbi tum dicti a serendo, ali slov. a serpi; d) Σπόροι, ker so stanovali po selih σποράδες t. j. razsejani ali simtertje, e) Serbljani ali s hribljani, in f) Servi in Serviani t. j. Sclavi (schiavi), in dové kako še — brez vzroka, če tudi ne brez poroka!

U. I ktero je vendar pravo razlaganje?

T. Šafařík ga je menda zadel, ki lika ime Serb iz *srb* t. j. narod, ljudstvo (natio, gens, ind. serim natio). Kakor se naj primerniše izpeljuje beseda „Deutsche“ iz got. thiuda ali thioda (stn. diat, lett. tauta); tako — pravi — so se Slo-

vani imenovali nekdanj Serbi (Srbi) t. j. ljudje istega naroda.

U. In kako se določi pisatev? Kako čem pisati jaz?

T. Nestor, Rusje, Poljaki, gornji ali severni Serbi (Sorbi, Sorabi) pišejo in izgovarjajo glasnik med *S* in *r* na tanko: *Serb*, rus. *Serbino*, *Serbinowka*, polj. *Serbinow*, *Sarbin*; Lužičani: *Serb*, *Serbjo* (pl.), *serbski* in *serski* (*serska ryc*); Serbi podonavski so pisali nekdanj razno, sedaj pišejo večidel *Sr'b*, *Srbin*, *Srbljin*, *srbski* ili *srpski*; enako izgovarjajo in pišejo Čehi: *Srb*, *Srbin*, *Srbljin*, *srbski* i. t. d. Ker se ime *Serb* (*serbski*) v tej obliki nahaja v prestarih latinskih in gerških pismih, ker se strinja z novimi olikanimi jeziki, ker se podá knjigam severoslovanskim, in ker pristuje tudi slovnici ter izreki slovenski, toraj ga rabim i jaz v knjigi slovenski.

P a š n i k.

Pestaloci piše: „Skušaj da bodo otroci naj prej dobroserčni, ljubeznjivi in doberdelni, potem jih navadi, da bodo mogli ljubezen in doberdelnost tudi v svojem okrogu spolnovati. Glej na vsakdanje prigodke, in skerbi, da otroci pazijo na to, kar se okoli njih godi. Ako bi mogel noči prečuti, da otrokom pokažeš v djanji in z zgledi, kar jim drugi z besedo hočejo dopovedati, je bolje, da noč daruješ. Pestaloci je svojim učencem kaj malo z besedo pojasnoval, ampak če so bili tihi, jih je smehljaje ljubeznjivo vprašal: „Ali niste pametniši in ljubši, če ste tihi, kakor pa, če vpijete in razgrajate?“ Če so se mu prilizovali in ga svojega očeta imenovali, jih je vprašal: „Otroci, ali se smete očetu hliniti? Je li prav, če mi sedaj kušujete roke, za herbtom me pa žalite?“ Če se je govorilo od nesreč in težav v deželi, je djal: „Ali Bog ni dober, da je vstvaril naše serce tako usmiljeno?“ Tudi jih je prašal od časa do časa, če je kak razloček med gosposko, ki uboge odgojuje tako, da si potem lahko sami pomagajo, in med gosposko, ktera jih samim sebi prepusča, ali jih živi z izprošenim kruhom v hišah za uboge, in jih ne odvadi pohajkovati. Pogosto jim je pripovedoval od kake družine, ki si je s pridnostjo toliko prislužila, da ji je bilo mogoče sirovim in nevednim ljudem pomagati. Na njegove persi se naslanjajoče je vprašal: „Ali bi hoteli tudi vi, enaki meni, med revnimi ljudmi živeti, in jih odgojevati